

ÛCZBA 14

Germanizmë

RÓMAN DRZÉDZÓN, DANUTA PIOCH

Cwicënk 1

Przeczëtôj gôdkã i przelôżë jã na pòlscki jãzëk. Wëzwëskôj do te słowôrz kaszëbskò-pòlscki. (*Przeczytaj dialog i przetłumacz go na język polski. Wykorzystaj do tego słownik kaszubsko-polski*).

- Jô sã zaczął ùczëc niemiecki gôdci.
- Jakùz cë jidze?
- Langsam, langsam...
- Wiele të sã ni môsz nauczónë, ale jô cë rzekã, jak të znasz kaszëbską gôdkã, tej niemieckò bë mia cë flotni jic...
- Czemuż to?
- Doch w kaszëbsczim je fùl niemiecczich słów.
- Jaż tak „fùl” jich nie je, żebë jô miôł zarôzka wszëtckò rozmiôc pò niemieckù.
- Në jakùz nie, chòcbë: bóma, blifk, bana, dërch, doch, féderkasta, zoczi a haferfloczi.
- To le je pôrã słów...
- Në tej jesz: brële, brutman, brifka, frisztëk, fëst, kasta, szlips a sztrid.
- Równak mie sã zdówò, że to je wcyg za mało, żebë zrozumieć Niemca. Do te nie wszëtczë słówka w kaszëbsczim, chtërne z niemiecka brzëmiã, są niemiecczë. Pewno bë sã nalazło cos ze szwëdzczégò, dëńszczégò, hòlãderszczégò, frizyjzczégò...
- Tej bë so téż ze Szwëdã, Duńczikã, Hòlãdrã a Frizã dogòdò!
- Aj mackù, mackù, jes të ale nôparti. Nëch wszëtczich germanizmów je w kaszëbsczim pewno co kòle 7 procent.
- Do te wiele z nich mòże zastãpic rodnym słówkã.
- Jo? Tej jakùz të rzeczesz „barzi pò kaszëbskù” na bómã?
- Drzewiã.
- Blifk?
- Ôłówk.
- Brële?
- Ôkùlôrë.
- Bana?
- Cuch.
- Ha, tu cë móm. Cuch téż je z niemiecczégò!
- Kò cëż, jô nie rzekł, że wszëtczë słówka jidze zastãpic, le wiele z nich!

Cwicënk 2

W słowarzu dopiszë pòlsczë òdpòwiedziczi pòdònech wërazów. (*W słowniku dopisz polskie odpowiedniki podanych wyrazów*).

- blifk* – ôłówk – ołówek
- bóma* – drzewiã –
- brële* – ôkùlôrë –
- brifka* – lëstowi –
- brutman* – nowòżënc –
- dërch* – wcyg –
- doch* – tec, przecã, kò –
- féderkasta* – piórnik –
- fëst* – mòcno –
- flot* – chùtkò –
- fòrsz* – spòsobny –
- frisztëk* – pòkrzësnik –
- fùl* – pełno, pełny –
- haferfloczi* – ówsnë płatczy –
- halac* – przëniesc –
- kasta* – skrzëniò –
- mùca* – czòpka –
- plac* – mól –
- sztrid* – kłótniò –
- sztróm* – prąd –
- zoka* – strëfla –

Cwicënk 3

W zdaniach nalëżë germanizmë i wëzwëskùjącë słowôrz z cwicënkã 2 zastãp je synonymama. Przelôżë zdania na pòlscki jãzëk. (*Znajdź w zdaniach germanizmy i wykorzystując słownik z ćwiczenia 2, zastãp je synonimami. Przetłumacz zdania na język polski*).

- Brifka przëniòł mie lëst, a jô blifkã pòdpisòł awizo.
- Jô ze sklepù halòł kòsz bùlew.
- Na frisztëk më zjedlë haferfloczi.
- Të dërch mùszisz wiele gadac.
- Mie fëst głowa bòla.

Cwicënk 4

Germanizmë widzime nie blòs w kaszëbsczi lekсыce. Są òne téż w składni, co je widzec np. w niżi napisónëch zdaniach. (*Germanizmy zdarzają się nie tylko w kaszubskiej lekсыce. Są też w składni, co widać np. w poniższych zdaniach*).

- Jaczë szkòtë wë mòce dërch?
- Òn szedł z niã mët.
- Më mùszimë jic rut.

- Przełożë nôpierwi te zdania dosłownie na pòlsczy, a pózni nadój jim pòprawny szëk, tak jak to bë miało bëc w pòlszcim jãzëkù. (*Najpierw przetłumacz te zdania dosłownie – słowo po słowie, a następnie zastosuj poprawny szyk wyrazów obowiązujący w języku polskim*).

Cwiczënk 5

Niejedne przëmiónczi są szerzi wëzwëskiwóné niżlë w pòlszëznie, téż pòd cëskã niemiecczégò (*niektóre przyimki mają szerszy zakres użycia niż w polszczyźnie, też pod wpływem języka niemieckiego*), np.

Wszëtczë òkna są do wstawieniô.
 Òn robił w Zdradze kòle Pùcka.
 To je gałąz òd krëszczi.
 Tam je Mònika òd Labùdów.
 Òn jachòł szëkac za robòtą.
 Tu je czëc za rëbama.
 Jidã do krómù za cëkrã.

- Pòdsztrëchnij przëmiónczi, co mają jinszé niżlë w pòlszëznie ùżëcé. (*Podkreśl przyimki, które mają inny zakres użycia niż w j. polskim*).

- Zapiszë te zdania pò pòlskù. Jaczé swiãdë wëcygòsz na témãt ùżiwaniô téch przëmiónców? (*Zapisz te zdania po polsku. Jakie wnioski wyciągasz na temat używania tych przyimków?*)

Cwiczënk 6

- Czãsto w kaszëbiznie stosëje sã nasebny ùstów w placu nówrotnégò, czedë chce sã rzec ò czims, co sã pòwtòrzò (*w kaszubszczyźnie często stosuje się stronę bierną zamiast zwrotnej, kiedy mowa o czymś, co się powtarza*), np.

Ò tim doch bëto gòdóné.

abò w mòl ùszłégò czasu (*albo zamiast czasu przeszłego*) np.

Jò to móm ju dzes widzóné.
 Wa téż mòta tam bëté.

- Ùłożë i zapiszë czile juwernëch zdaniów (*Ułóż i zapisz kilka podobnych zdań*).

Cwiczënk 7

Czãsto kòstrukcje z niemiecczégò je widzec tam, gdzie słowò „mieć” je w rolë wëpòmòznégò czasnika (*często konstrukcje z j. niemieckiego widoczne są tam, gdzie słowo „mieć” występuje w roli czasownika posiłkowego*), np.

Wòlò Bòskò mò mie namienioné.
 Òn mò òdbëté wojskò.

- Przełożë przikładowé zdania na pòlsczy jãzëk. (*Przełóż zdania podane w przykładach na język polski*).

Cwiczënk 8

Baro rozpòwszechnione są zdania bezpòdmiotowé (*bardzo powszechne są zdania bezpodmiotowe*), np.

To jidze nòłzi zrobic.
 Przed pranim mùszi bielëznã zamòczëc.

- Ùłożë i zapiszë czile zdaniów bezpòdmiotowëch. (*Ułóż i zapisz kilka zdań bezpodmiotowych*).

Cwiczënk 9

Z niemiecczégò są téż wzãté taczé kòstrukcje zdania z mionoczasnikã (*z niemieckiego wywodzą się też takie konstrukcje zdań z imiesłowem*):

Òn òstòł stojąc.
 Òn òstòł leżąc.

Co nòłezi dolmaczëc (*co trzeba przetłumaczyć*): On się zatrzymał. On musiał się położyć.

- Przełożë na kaszëbsczi:
 Idąc wzdłuż rzeki, skręcił nogę i musiał się położyć.
 Wyczuwając niedobre sprawy, koń parsknął i się zatrzymał.

Cwiczënk 10

Cekawò je rola słowka „co” – téż pòd cëskã niemiecczégò (*ciekawa jest rola słowka „co” – również pod wpływem j. niemieckiego*).

Stań, co ce òbaczã.
 Sadnij, co ce ùczesã.

- Jak taczé zdaniã nòłezi przełożëc na pòlsczy? (*Jak te zdania powinno się przetłumaczyć na polski?*)

Cwiczënk 11

Wiãżëna „ale” czasã je ùżiwónò do wzmòcniëniô wëpòwiëscë (*wskaznik zespolenia „ale” czasami jest używany do wzmacniania wypowiedzi*):

Ale téż za czim tã tam szedł?
 Mòsz tã to ale richtich zrobioné?
 To ce ale je bleczk.

- Przełożë te zdania na pòlsczy i òbaczë, co sã dzeje ze słówkã „ale”. Jaczé słowa gò zastãpijã? Czë wiedno je òno czims zastãpiwóné? (*Przetłumacz te zdania na j. polski i sprawdź, co się dzieje ze słówkiem „ale”. Jakie wyrazy je zastępują? Czy zawsze jest czymś zastępowane?*)